

2026– 14 Referatsaker

Sekretariatets forslag til vedtak:

Tatt til orientering

Nasjonalparkstyrets vedtak

Settes inn

2025

Insekter på Hvaler

Kartlegging av insekter på Hvaler sommeren 2025. Bidrag til arbeid med faggrunnlag insekter til Naturmangfoldplan Hvaler kommune

Mangfoldnotat 4-2025

Kjell Mjølunes

Insekter på Hvaler

Kartlegging av insekter på Hvaler sommeren 2025.

Oppdragsrapport for Hvaler kommune

Forfatter: Mangfold v/Kjell Mjølunes, Orrevegen 630, 4352 Klepp

Mangfoldnotat 4-2025

Referanse:

Mjølunes, K. 2025. Kartlegging av insekter på Hvaler sommeren 2025. Bidrag til arbeid med faggrunnlag insekter til Naturmangfoldplan Hvaler kommune. Mangfoldnotat 4-2025.

Figur 1: Naturområdene ved Skipstadkilen på Asmaløy har lenge vært kjent for et unikt rikt mangfold av insekter. Her finnes mange ulike habitat på et nokså lite område. Flere arter som finnes her, er ikke kjent fra andre steder i Norge. Å få en oppdatert status på så mange som mulig av disse artene virket som en god begynnelse på arbeidet med å lage en rapport som presenterer insektlivet på Hvaler. Foto: Kjell Mjølunes

Forsidebilde: Dobbeltlinjet viklerfly (*Nycteola svecicus*). Dette kritisk trua (CR) nattflyet holder stand på Hvaler selv om den ser ut til å forsvinne alle andre steder. Eksemplaret som gjestet lysfellene våre på Skipstadkilen i juli 2025 var utvilsomt et av de gjeveste funnene fra Mangfoldkartleggingene på Hvaler. Bestanden av Dobbeltlinjet viklerfly på Hvaler er kanskje den siste i hele Europa. Arten har ikke blitt registrert i Sverige siden 1950-tallet. En ekte Hvalerspesialitet med andre ord. Foto: Kjell Mjølunes

1: Bakgrunn og gjennomføring

Naturforvalter på Hvaler søkte på vegne av Mangfold Mjølshes om midler til en insektkartlegging på Hvalerøyene i 2025. Søknaden ble innvilget i sin helhet. Dette notatet redegjør kort for gjennomføring og foreløpige resultater fra denne kartleggingen som videreføres i 2026. Notatet er å anse som en statusrapport på et pågående arbeid, og tar bare for seg selve kartleggingsaktiviteten i 2025. Resultatene som presenteres har blitt supplert med funn fra kartleggingsaktivitet i Mangfoldregi på Hvaler de siste årene. Historiske data utover dette omtales i liten grad i denne rapporten, men vil bli grundig belyst når prosjektet avsluttes med en oppsummeringsrapport.

Det overordnede målet med kartleggingen var å få oppdatert kunnskap om det rike artsmangfoldet på Hvalerøyene og å starte opp arbeidet med å lage en rapport(bok?) som sammenstiller kjent kunnskap om insektlivet på Hvaler slik at denne kunnskapen kan bli bedre kjent og lettere tilgjengelig for forvaltningen (og allmennheten?). Det er mange øyer i Hvaler, og en bred insektkartlegging er en svært omfattende oppgave. Tanken var hele tiden at 2025 var et slags «forprosjekt», der man sammen med naturforvalter og nasjonalparkforvalter skulle prøve å få oversikt over hva vi vet, og hva/hvor vi trenger å innhente mer/ny kunnskap. Fra Mangfold sin side har arbeidet i 2025 først og fremst handlet om å bli bedre kjent med noen av de mange ulike habitatene på Hvaler.

Mangfold har kartlagt insekter på Hvalerøyene tidligere, og vi har bygget videre på dette arbeidet ved å fortsatt fokusere mye av lysfellefangstene til Skipstadkilen og Vikerkilen på Asmaløy. Skipstadkilen er et velkjent insekt-hotspot der insektfaunaen har blitt godt undersøkt tidligere. Dermed foreligger det et grunnlag for å kunne danne seg et bilde av endringer i insektfaunaen de siste 20-30 årene. Parallelt med innsatsen på Skipstadkilen har vi gjort grundige undersøkelser ved Vikerkilen som ligger noen få kilometer fra Skipstadkilen. Dette området har mange av de samme kvalitetene som Skipstadkilen, men har knapt blitt viet oppmerksomhet fra entomologer tidligere. Resultatene fra kartleggingene her kan gi oss en pekepinn om «mørketall», altså hva vi ikke vet, men som kanskje er sannsynlig, når det gjelder insektforekomstene ellers på Hvaler. Entomologer har en tendens til å gå i hverandres fotspor, og kartleggingsaktivitet i tilsynelatende identiske områder kan være radikalt ulik på grunn av tilfeldige oppdagelser. Dette kan igjen føre til skjevfordeling av artsfunn og forvaltningsfokus.

Figur 2: Storfe brukes til å holde kystnaturen ved Skipstadkilen åpen. Foto: Kjell Mjølshes

1.2: Skjøtselsbrillene alltid på

Forvaltnings- og skjøtselsbrillene har vært på under feltarbeidet på de ulike lokalitetene på Hvaler. Valget av Skipstadkilen og Vikerkilen på Asmaløy som referanseområde var da også motivert av en forespørsel om å kunne vurdere det nokså omfattende skjøtselsarbeidet som pågår ved Skipstadkilen, samtidig som innspill om behov for fremtidige tiltak ved Vikerkilen ble etterspurt. Skjøtselsarbeidet ved Skipstadkilen begrunnes ifølge

informasjonsskilt i et behov om å sikre levestedene til et særdeles rikt mangfold av sommerfugler, deriblant mange svært sjeldne arter. Flere av disse artene har strenge habitatpreferanser. Vertsplantene må vokse i helt spesielle miljø. Når åpne kystlandskap med unik flora trues med gjengroing er det viktig å gjøre en innsats for å holde gjengroinga i sjakk. Men man må gjennomføre skjøtselen på en slik måte at naturverdiene man prøver å redde ikke går tapt under prosessen med å redde dem. Da trenger man detaljert kunnskap om artene og naturmiljøene man vil ta vare på for å sikre at tiltakene man iverksetter blir så treffsikre og vellykkede som mulig.

Tanker om den pågående skjøtselen ved Skipstadkilen, og konkrete råd om innsats i andre habitat på Hvaler har blitt delt med naturforvalter og nasjonalparkforvalter underveis. I denne rapporten er det ikke rom for å gå grundigere inn på alle disse vurderingene, men arbeidet med insekter på Hvaler vil forhåpentligvis føre til nye skjøtselsplaner, eller presiseringer/tillegg til allerede eksisterende skjøtselsplaner for flere naturreservat og andre verneområder på Hvaler etter hvert. Insektlivet på Hvalerøyene er virkelig unikt, og forekomsten av rødlistearter er svært høy mange steder. Det må gjenspeiles i all forvaltning av naturen på Hvaler. Ytre Hvaler nasjonalpark er ikke bare en marin nasjonalpark, det er også insektenes nasjonalpark.

Figur 3: Utsikt fra Svarteberget mot Skjellvika og Skipstadkilen, juli 2025. Foto: Kjell Mjølunes

Figur 4: Båndringspinner *Malacosoma castrensis* (NT) Skipstadkilen 01.07.2025. Foto: Kjell Mjølunes

2: Kartlegging av insekter

Insekter ble kartlagt bredt på flere lokaliteter på Hvaler gjennom sommeren 2025. Tre kartleggingsturer på totalt 24 dager ble lagt til Hvalerøyene i perioden 25.juni til 20.august. Nattsommerfugler ble lokket til lys på 24 netter. Opptil 5 lysfeller ble brukt samtidig, og det ble lokket til lys på minst to lokaliteter de fleste nettene. Innsatsen i felt var nær døgnet rundt, med unntak av perioden 25.juni til 1.juli da feltarbeidet ble kombinert med familieferie. Jostein Austevik og Stein Engebretsen var med som feltassistenter på hhv 5 og 3 dager/netter. Jostein Austevik, Jarl S. Birkeland og Kai Berggren har dessuten bidratt med identifikasjon av et stort antall biller og mikrosommerfugler som ble samlet inn under feltinnsatsen.

Kartleggingen foregikk med håv og kamera på dag- og kveldstid. Mange timer tidlig morgen gikk dessuten med til «tømming» av lysfeller og registrering av fangstene fra lyslokkingen. Innsats i de mørke timene ellers var begrenset til sukkerlokking på noen utvalgte netter, og tilfeldige fangster med håv rundt lysfellene. Kun dyr der genitaliepreparering eller nærstudier under stereolupe var nødvendig for sikker identifikasjon ble samlet inn, resten ble sluppet fri etter opphold i lysfelle eller på dramglass.

Figur 5: Lysfellene ble samlet inn i grålysningen og innholdet ble registrert tidlig på morgenen før nattsommerfuglene fikk friheten tilbake. Foto: Kjell Mjølshes

På dagtid ble de fleste insektgrupper viet oppmerksomhet, men arter innen hymenoptera og lepidoptera og til en viss grad coleoptera og diptera mer enn andre. Villbier, blomsterfluer og graveveps var ofte i fokus midt på dagen, mens mikrosommerfugler ble samlet på kveldstid. Det ble lett målrettet etter flere sjeldne villbier både på Søndre Sandøy og på Asmaløy. Det ble dessuten slaghåvet i spesielle habitat eller på utvalgte planter på jakt etter insekter bredt, og på målretta jakt etter spesielle arter.

Alle insektfunn som ble notert, ble rapportert til artskart fortløpende. Innsamlet materiale har blitt artsbestemt og rapportert til artskart gjennom hele høsten og vinteren, men et nokså omfattende materiale gjenstår fremdeles. Dette vil bli forsøkt artsbestemt fortløpende.

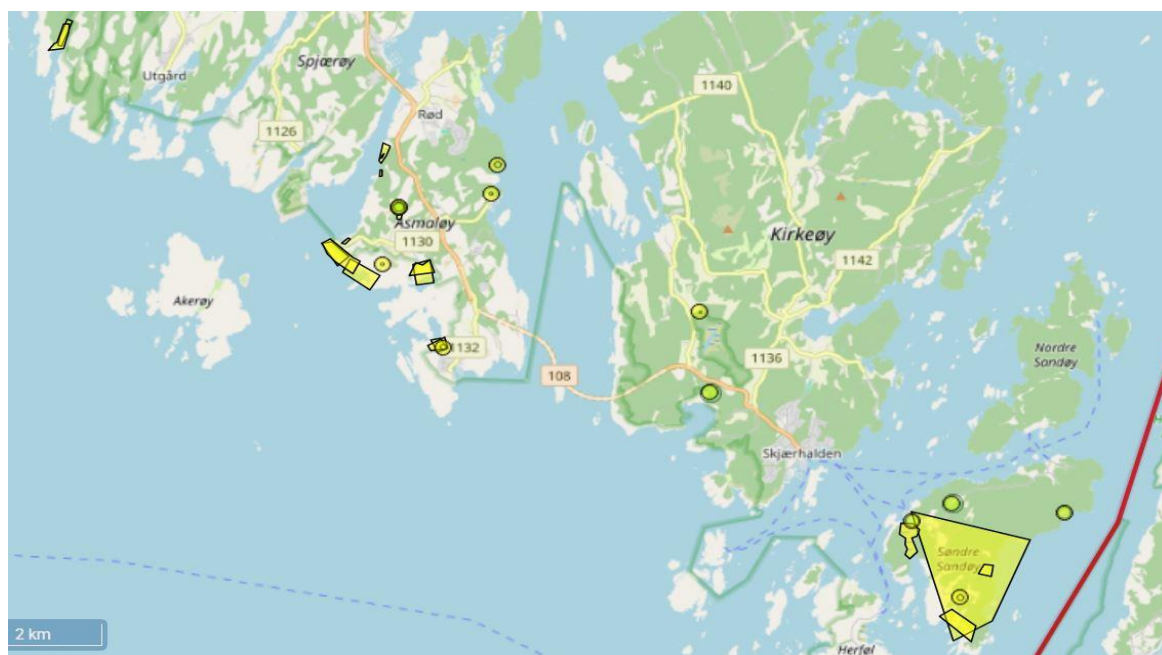
2.1: Overordnede resultater

Foreløpig er 2624 artsfunn rapportert til artskart etter sommerens kartlegginger på Hvaler. Antall arter fra kartleggingene i 2025 har kommet opp i 1006 (per 09.04.2026), men i likhet med artsfunn vil dette tallet stige etter hvert som mer materiale blir artsbestemt. Formidable 87 av artene vi har registrert i løpet av sommeren

2025 er oppført som mer eller mindre truet på den norske rødlista for arter (2021). Totalt ble det rapportert 268 funn av rødlista insekter gjennom kartleggingsinnsatsen til Mangfold sommeren 2025.

Mangfold har hatt flere prosjekterrelaterte kartleggingsoppdrag på Hvalerøyene de siste årene. Vi har blant annet lett etter sølvvepsebie (*Nomada baccata*) og strandmurerbie (*Osmia maritima*) på oppdrag fra Statsforvalteren (Mjølunes 2024), og vi har kartlagt nattsommerfugler ved hjelp av lyslokking sporadisk over flere år. Når vi summerer opp resultatene fra kartlegging av insekter i Mangfoldregi på Hvalerøyene de siste årene får vi en artstotal på 1562 (per 09.04.2025). 126 av disse artene er oppført på den norske rødlista for arter (Artsdatabanken 2021).

Kartleggingene i 2025 har for en stor del foregått på Asmaløy og Søndre Sandøy. Men noen korte turer til et par lokaliteter på Kirkøy og Vesterøy ble det også tid til. Det ble funnet rødlistearter på alle lokalitetene vi rakk å besøke.

Figur 6: Oversiktskart med lokaliteter med funn av rødlista insekter sommeren 2025. Kun funn i regi av mangfoldkartleggingene har blitt tatt med.

3: Presentasjon av noen lokaliteter

3.1 Vikerkilen, Asmaløy

I området ved parkeringsplassen (Madamhaven) har vi operert lysfeller ved flere anledninger de siste årene. Det har gitt mange gode fangster, og da råd om eventuell skjøtsel i dette området ble etterspurt i forkant av prosjektet, så var det naturlig å videreføre lysfangst på denne lokaliteten. Det ble dessuten fanget insekter med håv her ved flere anledninger, særlig på kveldstid.

Naturen ved Vikerkilen er mosaikkpreget, og det er vel nesten bare storvokst gammelskog og større sandområder som mangler. Hagemark, krattskog, våtmark, strandenger og kystlynghei omkranser parkeringsplassen ved Madamhaven, og fangstene i lysfellene har vært eksepsjonelt bra, med masse sjeldne og trua nattsommerfugler. 57 rødlistearter har blitt påvist her gjennom mangfoldprosjekt de siste årene. Blant disse er det tre sommerfugler som står listet som kritisk truet på den norske rødlista (2021). Men den største sensasjonen var kanskje funnet av sommerfuglen *Leucoptera orobi* (RE). Et eksemplar av denne bittelille møllen som man trodde var utdødd fra Norge ble funnet utenfor lysfella

1.august 2025. Eksemplaret ble innsamlet og sikkert bestemt ved hjelp av barkoding. Dyret befinner seg i Kai Berggrens private samling.

Figur 7: Mikrosommerfuglen *Leucoptera orobi* var antatt utdødd i Norge (RE). Arten som lever på erteplanter ble funnet på utsiden av lysfella på Vikerkilen 1.august.

Figur 8: Røsslyngmåler (*Dyscia fagaria*) var lenge antatt utdødd på Østlandet (og på den svenske vestkysten). Den er derfor listet som kritisk truet (CR) på den norske rødlista. Arten er på vingene en kort periode i mai. Arten ble «gjenoppdaget» på Østlandet da to eksemplar kom til lys på Vikerkilen i mai 2023, og den ble også registrert her året etter. Foto: Kjell Mjølunes

Coleophora conspiculella ble også funnet i lysfellene på Vikerkilen sommeren 2025. Arten er knyttet til engknoppurt som lever i grus i strandsonen. Arten har blitt påvist på Jomfruland, men det er Skjellvika på Asmaløy som har vært regnet som den eneste sikre norske lokaliteten for arten de siste årene. Sekkmøllene er ofte umulige å skille på ytre karakterer, og eksemplarene av denne sjeldne arten ble oppdaget ved sjekk av indre genitalier. Genitaliepreparat av arten har blitt bevart i samlingene til Kai Berggren og Jostein Austevik.

Figur 9: Kreklingsmalmott (*Ephestia mistralella*) (CR) Vikerkilen 23.07.2025. Arten har blitt funnet på ei av øyene utenfor Kristiansand, men det har blitt spekulert i om det var en trekker. Ellers er arten bare kjent fra sandområdene ved Skipstadkilen. Kreklingsmalmott ble påvist også der sommeren 2025, men funnet fra Vikerkilen utvidet artens kjente leveområde i Norge betraktelig. En ekte Hvalerspesialitet. Foto: Kjell Mjøltnes

Figur 10: *Coptotriche marginata* lever på bjørnebær. Arten ble funnet ny for Norge ved Storesanden for noen år siden. Sommeren 2025 var arten til dels vanlig både på Vikerkilen og Skipstadkilen, og det er tydelig at mikrosommerfuglen har etablert en bestand på Hvalerøyene.

Vikerkilen ligger nokså utsatt til på yttersida av Asmaløy. Vind og saltråk bidrar utvilsomt til å holde terrenget åpent. Karplantefloraen er rik, og det vokser mange sjeldne og trua arter innimellom svabergene og på de fuktige engene ved Vikerkilen. Det varierte landskapet med innslag av mange naturtyper på et lite område bidrar utvilsomt til det store mangfoldet av insekter. Mange av de mest sjeldne artene finnes likevel ved Vikerkilen først og fremst på grunn av den spesielle og rike karfloraen i strandkanten. Derfor er det viktige å sørge for at dette mangfoldet kan sameksistere også fremover ved å passe på at de åpne kystområdene ikke gror igjen. Men man må heller ikke bli for ivrig med å skjøtte området. Eventuell fremtidig bruk av beitedyr for å holde buskvegetasjon nede må vurderes svært nøye opp mot skadene beitedyr utvilsomt kan påføre den spesielle floraen i området.

Figur 11: Lysfelle ved Vikerkilen sommeren 2025: Foto: Kjell Mjølunes

Figur 12: Vikerkilen 22.juli 2025. Floraen innimellom svabergene ved Vikerkilen er rik, og mange nisjearter lever på plantene som vokser her. Gjengroing er ikke et problem i store deler av dette området, og eventuell fremtidig beiteskjøtsel her, må begrenses til de delene der buskvegetasjonen holder på å ta over. Foto: Kjell Mjølunes

Tabell 1: Et utvalg rødlista sommerfugler som finnes ved Vikerkilen og deres vertsplanter

Art	Rødlistestatus (2021)	Vertplante	Status ved Vikerkilen/Hvaler
<i>Coleophora adpersella</i>	VU (sårbar)	Melde	Kun ett funn, men flere eldre funn fra Huser
<i>Coleophora asteris</i>	VU (sårbar)	Strandstjerne	Kun ett funn, men også flere funn fra Huser og Svarteberget
<i>Coleophora adjunctella</i>	VU (sårbar)	Saltsiv	Ny for Asmaløy i 2024, ellers bare kjent fra Sandøysalta
<i>Coleophora ramosella</i>	VU (sårbar)	Gullris	Flere funn fra Vikerkilen. Også kjent fra bla. Ørekroken
<i>Ethmia bipunctella</i>	EN (sterkt truet)	Ormehode	Ny for Hvaler 2024, flere funn sommeren 2025. Kun tatt ved Vikerkilen
<i>Monochroa tetragonella</i>	EN (sterkt truet)	Strandkryp	Ny for Hvaler juli 2022, ikke gjenfunnet siden
<i>Perizoma bifasciata</i>	VU (sårbar)	Rødtopp	Relativt vanlig på lokaliteten. Ellers bare kjent fra Skipstadkilen/Huser
<i>Parornix finitimella</i>	EN (sterkt truet)	Slåpetorn	Flere funn fra Vikerkilen og Skipstadkilen/Huser
<i>Endothenia marginata</i>	VU (sårbar)	Myrklegg	Relativt vanlig både ved Vikerkilen og Skipstadkilen. Flere funnsteder også på Søndre Sandøy
<i>Elachista scirpi</i>	VU (sårbar)	Havsivaks	Kun to kjente funn fra Hvaler, hvorav et fra Vikerkilen i 2022
<i>Oidaemathophorus lihodactyla</i>	VU (sårbar)	Alant	Fåtallig på alant i området
<i>Agonopterix pallorella</i>	EN (sterkt truet)	Engknoppurt (på tørre kystenger)	Ett maifunn, ellers bare noen få ca 30 år gamle funn fra Huser

Lista over er bare et lite utvalg sommerfuglarter og deres vertsplanter som har blitt påvist ved Vikerkilen under ulike Mangfoldprosjekt i området. Lista ser ut til å øke hver gang vi besøker lokaliteten, og det er fremdeles mye igjen å oppdage ved Vikerkilen.

Men det er ikke bare sommerfugler ved Vikerkilen, selv om denne artsgruppen har fått desidert mest oppmerksomhet her. Andre mer eller mindre tilfeldige funn av rødlistearter inkluderer blant annet tegen *Macrotylus paykullii* (NT) som lever på beinurt og minisnutebilla *Melanapion minimum* (VU) som er knyttet til vier langs kysten.

I motsetning til områdene ved Huser og Svarteberget lenger nord på Asmaløy, var sommerfuglfaunaen ved Vikerkilen knapt undersøkt før de første mangfold-lysfangstene for få år siden. Et titalls fangstnetter spredt gjennom deler av sesongen de siste 4 årene har avdekket flere rødlista sommerfuglarter her enn man har mulighet til å finne i et stort flertall av Norges kommuner uansett hvor mye og lenge man leter. Dette understreker hvor viktig Hvalerenaturen er for mange av våre sjeldneste og mest utsatte arter. Det viser også hvor lite man egentlig vet om utbredelsen til mange av disse artene. Hvor mange av disse rødlisteartene ville man funnet med tilsvarende innsats på ei strandeng på Herføl eller Søndre Sandøy? Kystnaturen på Hvaler har ekstreme kvaliteter. Kartleggingene ved Vikerkilen har vist at de kjente hotspottene for sommerfugler på Huser kanskje ikke var så unike likevel, i hvert fall ikke i Hvalersammenheng. Ikke til forkleinelse av områdene på Huser, som utvilsomt har et vanvittig arts mangfold og ekstremt mange sjeldne og unike arter, men det er det altså også andre områder langs den lange kystlinja til Hvalerøyene som har. Det har selvsagt stor betydning for forvaltningen av disse områdene. Mer kunnskap om insektfaunaen fra flere områder enn Ørekroken og Huser vil gi oss bedre forståelse av hva som er aller mest unikt. Å skille klinten fra hveten også blant rødlisteartene er viktig når man vet at det har blitt påvist mer enn 430 rødlista insekter på Hvalerøyene.

3.2 Søndre Sandøy

Kartleggingsinnsatsen på Søndre Sandøy foregikk utelukkende på dag og kveldstid, og det ble ikke lokket med lys. Likevel ble 22 rødlistearter påvist under feltarbeid på øya i 2024 og 2025. 14 av disse var ikke registrert på øya tidligere, og totalen er nå godt 60 arter som er oppført som truet eller nær truet på den norske rødlista. Søndre Sandøy er som et miniatyr-Hvaler med alle slags naturtyper representert, og mange dellokaliteter med nasjonalt viktige naturverdier. Den kritisk trua sølvpebie (*Nomada baccata*) har bare blitt funnet på sandstrender på Søndre Sandøy og på Sandøysalta ble det høvet mange eksemplarer av en helt ny sommerfuglart for Norge på sensommeren 2025 (En art som ser ut til å ha forsvunnet fra Sverige for snart 60 år siden). Noen av de viktigste dellokalitetene presenteres under. Fokus er på forvaltning av disse viktige insekthabitatene.

3.2.1 Stuevika

Figur 13: Mange spennende insekter har blitt påvist i sandområdene ved Stuevika. Men skogen vokser stadig høyere og skygger ut mer av sandflatene. Tråkkbelastningen fra badegjester og turgåere er også stor. Mye tyder på at lokaliteten allerede har mistet noen av de mest eksklusive artene. Foto: Kjell Mjølåsnes

I 2014 ble sølvvepsebie (*Nomada baccata*) funnet i sanden ved Stuevika. Gjøkparasitten som er knyttet til sølvsandbie (*Andrena argentata*) så da ut til å ha ei lys fremtid på stranda, all den tid det fløy mengder av verten som også er såpass sjelden at den står oppført som sårbar (VU) på den norske rødlista. I 2024 fikk mangfold midler til å prøve å få en oppdatert status på de sjeldne biene som ikke var rapportert fra lokaliteten på ti år. Feltarbeid ved Stuevika i vepsebiens flyvetid de to siste årene har vist at kolonien til vertsarten har blitt desimert på 10 år, det er bare noen få sølvsandbier igjen. Og gjøkbia har trolig forsvunnet fra Stuevika og kanskje fra Norge? Oppdagelsen av flere til dels store kolonier av sølvsandbie flere steder på Asmaløy sommeren 2025 ga imidlertid et lite håp om at sølvvepsebia fremdeles kan ha hittil uoppdaga bestander på Hvalerøyene.

Hvorfor de store koloniene av sølvsandbie har forsvunnet er vanskelig å svare på. Kvaliteten på habitatet har utvilsomt forverret seg de siste årene, og tråkkbelastningen har nok økt kraftig etter at det ble bygd campingfasiliteter kloss i sandstranda. Likevel, mange andre sandspesialiteter ser ut til å ha klart seg bra. Strandmaurløvelarver (EN) hadde utallige fangstgroper på sanda, og buksebier (VU) hadde flere mindre kolonier på sandflatene. I alt ble det påvist 9 rødlistearter på de totalt 7 turene vi har hatt i området de to siste årene. De fleste utprega sandspesialister. Men langt flere arter er kjent fra Stuevika, lokaliteten er blant annet kjent for å huse den kritisk trua løpebillen *Dyschirius impunctipennis*. I likhet med sølvvepsebie har heller ikke denne sandspesialisten blitt gjenfunnet tross ettersøk de siste årene. Det er mulig at det må tas noen forvaltningsmessige grep for å sikre de viktige sandhabitatene på Hvaler. Å reversere utskyggingen av de viktige sandflatene og kanskje prøve å legge til rette for mer blomster både på og ved stranda kan være en begynnelse. Daglig plenklipping hører ikke hjemme på en så viktig insektbiotop som Stuevika. Kanskje kunne noe av stranda blitt reservert for de seks og åttebeinte? Inngjerding av noen delområder hadde trolig blitt godtatt, og kanskje også applaudert av de fleste strandgjestene så lenge tiltaket hadde blitt ledsaget med god og tydelig skilting som forklarer hvorfor gjerdene står der.

Figur 14: Sandveiveps *Pompilus cinereus* (NT) er tallrik i sanden ved Stuevika og mange andre sandområder på Hvaler. Foto: Kjell Mjøltnes

3.2.2 Ødegårdstranda og «Havna»

Figur 15: Traktorvei mellom Havna og Ødegårdstranda. I dette området som grenser til Gjølertangen naturreservat er det mange viktige habitat for insekter på et nokså begrenset areal. Hytteeiere har engasjert seg for å få til insektvennlig slått av noen av engene i området. En av engene som ligger i en privat hage har god forekomst av rødknapp, og det er også mye blåklokker (*campanulae*). Forekomsten av villbier, veps og blomsterfluer var spesielt god i dette området. Foto: Kjell Mjøltnes

Langs stien mellom Ødegårdstranda og Stuevika stod det inntil sommeren 2024 flere søppelcontainere i krysset der man tar av til Ødegårdstranda. På kartet kalles området Havna. Her finner man flere mikrohabitat med stor forekomst av sjeldne og trua insekter. Akkurat i krysset der containerne stod er det ei skrinne tørreng med en del eksponert grus. Her hekker buksebiene tett på sensommeren. Slaghåving i den skrinne vegetasjonen gav også god fangst av den sårbare mikrosommerfuglen dvergnebbmott (*Platytes cerussella*). I sanden nede på selve stranda ble flere eksemplarer av frøtegen *Ischnodemus sabuleti* (NT) funnet. Strandengmåler *Idaea humiliata* (EN) flyr i området. Totalt registrerte vi 8 rødlista insekter på noen få korte besøk i dette området. Frode Ødegaard har hatt malaisetelt her tidligere, og påviste da flere andre sjeldne og rødlista arter. Viljen til å ta vare på de blomsterrike engene og insektmangfoldet virket å være stor blant flere hytteiere vi snakket med under feltarbeid i dette området. De organiserer blant annet slått av noen av engene.

Videre kartlegging, gjerne med lysfeller bør etterstrebes i dette området som utvilsomt har mye mer å by på. Innsatsen med å skjøtte engene bør støttes på alle mulige måter, og noen av de viktige strandengene bør beskyttes permanent mot utbygging eller oppdyrking, gjerne ved å utvide verneområdet som noen av engene grenser til.

3.2.3 Sandøysalta

Figur 16: Sandøysalta er ei stor saltpåvirket fukteng med et unikt biologisk mangfold. Det som knapt kan kalles mer enn et par korte stikkprøvekartlegginger sommeren 2025 resulterte i mange spennende artsfunn, inklusive en ny sommerfuglart for Norge. Foto: Kjell Mjølåsnes

Sandøysalta er kjent blant botanikere for sine sjeldne planter, og området er et naturreservat som skjøttes for å ta vare på de mange trua karplantene som vokser der. Spesiell natur har ofte spesielle insekter, derfor var det naturlig å bruke litt tid i dette området sommeren 2025, selv om habitatet ikke er et typisk «villbiehabitat». Noen sene kveldtimer i slutten av juli var spesielt produktive og resulterte blant annet i oppdagelsen av en ny sommerfuglart for Norge. Fjærmøllen med det latinske navnet *Stenoptilia zophodactylus* er knyttet til tusengylden (NT). Den lille sommerfuglen hadde utvilsomt en fast bestand på Sandøysalta, mange eksemplarer havna i håven. Arten har ikke blitt observert i Sverige siden 1967, og Hvalerbestanden er kanskje den eneste nord for Danmark. Arten lever på en rødlistet plante som er knyttet til et helt spesielt og sjeldent habitat. Sommerfuglen vil garantert havne på rødlista etter hvert. En annen sommerfugl som allerede er rødlistet; *Scrobipalpa stangeii* ble også håvet på Sandøysalta. Arten som er oppført som sterkt truet på rødlista lever på fjæresauløk på saltpåvirkte enger. Båtmøllen *S. stangeii* var ikke påtruffet på Hvaler tidligere.

Figur 17: *Stenoptilia zophodactyla*, Sandøysalta 28.07.2025. Denne fjærmøllen som aldri tidligere var funnet i Norge, lever på tusengylden på saltpåvirkte kortvokste enger ved kysten.

Funnene av disse to svært spesialiserte artene illustrerer hvorfor det er så viktig av å ta vare på spesiell og sårbar natur. Floraen på Sandøysalta var grunnen til at området ble verna, men insektlivet er trolig minst like spesielt på disse saltengene. Dersom forekomsten av de sjeldne sommerfuglene blir kjent blant fastboende og hyttefolk på Sandøy kan det bidra til å øke forståelsen for hvorfor det ikke er ok å vinterlagre båter eller anlegge fotballbane på disse engene. Men bedre kunnskap om hvilke arter som finnes på slike områder, og ikke minst hvordan bestandsutviklingen til disse artene er, kan utgjøre forskjellen på god og dårlig forvaltning av slike sårbare biotoper.

3.3 Skipstadsand og nærområdene, Asmaløy

I forbindelse med søk etter sølvsandbie (og sølvvepsbie) i Døvika ble det noen runder med håven på saltenga på Skipstadsand og i hagemarka i nærområdene. Den nylig oppdaga fjærmøllen stenoptila zophodactyla fløy også her. Området ble også åsted for masseutfart av sommerfuglentusiaster da vi oppdaget flere eksemplarer av den sjeldne trekksummerfuglen vandregulvinge som holdt seg i området i flere dager i slutten av august.

Figur 18: Vandregulvinge *Colias croceus*. Foto: Kjell Mjølshes

Sølvsandbier ble funnet på stranda i Gjøkvika. Men arten hadde også en fin koloni langs en grusvei opp til en av de mange hyttene i området. Her var det også flere andre sjeldne villbier og graveveps. På blomstene i blomsterbedet fløy det mange blomsterfluer, og vandregulvingene var ofte innom både hageblomstene og ryllik på plenen som egentlig hadde tørrengpreg. Dette habitatet er sterkt menneskepåvirket, og ikke det vi ville kalt en naturperle. Habitatet hadde oppstått fordi hyttefolket ville parkere bilene så nær hytta som mulig. Samtidig ville de beholde havutsikten og sola på terrassen. Derfor var vegetasjonen rundt og foran hytta holdt nede. Denne «naturødeleggende» aktiviteten er faktisk ofte avgjørende for at mange insekter som har blitt presset fra skanse til skanse etter hvert som deres naturlige leveområder har blitt ødelagt eller grodd igjen skal kunne finne gode erstatningshabitater. Insektene liker ofte sol og varme, og mange av de sjeldneste artene har tilpasset seg menneskelig aktivitet gjennom historien. En lysåpen og litt rotete hyttehage med pryd- og bærbusker huser ofte et rikere insektmangfold enn den tette krattskogen rundt.

Figur 19: Sølvсандbie Skipstadsand 18.08.2025. Arten hadde en nokså tett hekkekoloni på sandfleckene innimellom brosteinene midt i oppkjørselen til en av hyttene i området. Litt tid ble tilbragt her for å prøve å finne sølvvepsebier. Den sjeldne gjøkbia glimret med sitt fravær her som alle andre steder vi fant sølvсандbier, men et imponerende mangfold av andre villbier og graveveps hadde funnet egnede reirplasser i den lysåpne oppkjørselen. Foto: Kjell Mjølunes

Figur 20: Hvalerøyene gror igjen som resten av landet. I takt med gjengroinga skygges lysåpne og blomsterrike områder ut. Hyttehager blir dermed ofte viktige erstatningshabitat for mange sjeldne og trua insekter. Dette bør synliggjøres bedre, mange hytteiere ville kanskje blitt stolte av å ha en sjelden bie i hagen. Da er det også lettere å få dem med på enkle tiltak for å gjøre hagene enda mer attraktive for insekter. Foto: Kjell Mjølunes

4. Avslutning

Med mange lokaliteter besøkt og ei lang liste sjeldne og trua insekter rapportert i artskart er det vanskelig å oppsummere resultatene i en kort rapport. Hver enkelt lokalitet, og alle rødlisteartene hadde fortjent en grundig presentasjon. Viktigheten av kunnskap om insektmangfoldet burde også blitt presentert og drøftet i langt større grad enn i avsnittene over. Forslag til mulige tiltak, og vurdering av allerede gjennomførte og pågående skjøtsels og bevaringstiltak burde fått mye mer spalteplass. Få steder er det viktigere å ta hensyn til insektene enn nettopp på Hvaler.

Insektmangfoldet er enormt, og andelen sjeldne og trua arter høyere enn noe annet sted. Men kunnskapen om insektene på Hvaler er svært ujevn. Mens noen områder er godt undersøkt, har mesteparten av naturen på Hvaler knapt hatt besøk av insektkjennere. Insektfaunaen endrer seg dessuten svært raskt, og mye av kunnskapen vi har er allerede utdatert. Mange arter som ble påvist på øyene for 20, 30 og 50 år siden har kanskje forsvunnet. Ettersøk er viktig for å finne ut hvilke arter som trolig ikke finnes på øyene lenger. Hvis en art har forsvunnet er bevaringstiltak ikke lenger nødvendig akkurat for den arten, og innsatsen kan rettes dit den gjør mer nytte.

Mange nye arter har kommet til de siste årene. Noen har kanskje alltid vært her, men ikke blitt oppdaget før nå. Men på grunn av et stadig varmere klima er det også mange sørlige arter som brer seg nordover. Hvalerøyene er ofte åsted for oppdagelser av nye insekter som kommer sørfra. Noen av disse artene tar raskt stor plass, og noen kan utgjøre en trussel for andre arter.

Insektkartleggingene på Hvaler i regi av Mangfold har mange delmål som forhåpentligvis kan føre til en fylldig sluttrapport som adresserer noen av manglene som er påpekt i avsnittet over etter hvert. Denne rapporten er bare en kort og foreløpig statusrapport som presenterer noen av insektene og lokalitetene på Hvaler. Bildene og bildetekstene under, samt de ulike vedleggene belyser kort andre temaer som hadde fortjent plass i denne rapporten, men som får vente til neste gang.

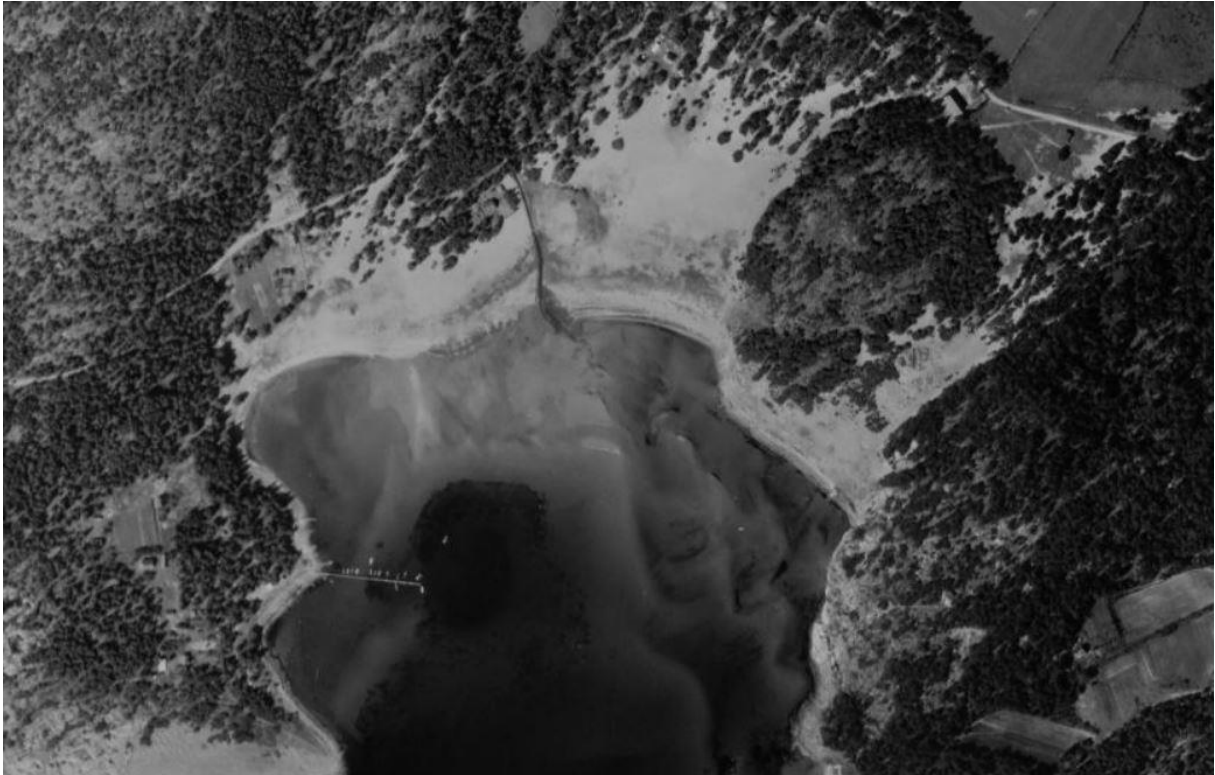
Figur 21: Svært mange rødlista insekter har blitt påvist på Hvaler. Men kartleggingsinnsatsen har i stor grad vært konsentrert til noen få delområder, skjevheten gjenspeiles tydelig i dette kartet der alle funn av rødlista insekter er angitt med rødt. Kilde: Artskart

Figur 22: Foruten salpåvirka fuktenger på Sandøy og Skipstadsand har våtmarksområder bare blitt kartlagt indirekte ved bruk av lysfeller i nærheten. Et par besøk inne i våtmarka på Arekilen er unntaket. En lokalitet som bør undersøkes langt grundigere fremover. Foto: Kjell Mjølunes

Figur 23: Noen av de mest spennende artsfunnene har blitt omtalt i de ulike kapitlene av denne rapporten. Men langt fra alle artene har fått den omtalen de fortjener. Dette sumpstengelflyet som ble lokket til lys ved Skipstadkilen i august 2024 var ny for Norge. Men var det en trekksummerfugl? Nattflyet som lever på legepestrot er kjent for å være nokså tett knyttet til vertsplanten og ikke en utpreget trekker. Det ble derfor satt i gang søk etter sommerfuglen på lokaliteter med legepestrot sommeren 2025. Ved Grønnekilen på Spjærøy ble flere eksemplarer av arten funnet svermende rundt vertsplanten 15.august, og nok en eksklusiv Hvalerspesialitet kunne legges til den allerede lange listen. Foto: Kjell Mjølunes

Figur 24: Flyfoto av Ørekroken og Gråtersand fra 1948. Sandarealene har minket drastisk siden den gang. Noe skyldes nedbygging fra tida før vernet kom på plass, men mesteparten skyldes gjengroing. Samtidig som arealene sandinsektene har å boltre seg på blir mindre, øker tråkk og slitasje på de arealene som er igjen.

Figur 25: Bruk av beitedyr for å hindre kystnaturen fra å gro til med karttskog og einer kan være effektivt. Men slik beiting har mange potensielle baksider, og kan være i verste fall være katastrofalt for både fauna og flora dersom beitetrykket blir for stort. Foto: Kjell Mjøltnes

Figur 26: Rødgumpspinner *Sphrageidus similis* ble funnet ny for Hvaler og Østfold ved Skipstadkilen 23.juli 2025. Arten er knyttet til selje. Rødgumpspinner har en vid utbredelse i Sverige, men antas å bare forekomme som trekker i Norge. Foto: Kjell Mjøltnes

Figur 27: Funn av rødlista sommerfugler på Asmaløy frem til 2020. Ved Vikerkilen og Skipstadkilen var det knapt registrert sjeldne sommerfugler før mangfoldkartleggingene kom i gang. Nå få år senere foreligger det funn av mer enn 50 rødlista sommerfugler bare fra Vikerkilen. Ideen om at sommerfuglfaunaen på Hvalerøyene er godt kjent allerede, gjelder på ingen måte hele øyriket. Funn av to nye arter for Norge, begge trolig høyst forvaltningsrelevante viser at det fremdeles er mye å oppdage også på Hvaler. Kilde: artskart

Figur 28: Båndpanserbie *Stelis punctulatissima* (NT) Skipstadkilen 28.06.2025. Det var ikke bare sommerfugler som var i fokus under kartleggingene på Hvaler. Foreløpig har 205 ulike arter veps blitt identifisert under Mangfoldprosjekt på Hvaler. Deriblant syv rødlista villbiearter. Broddvepsfaunaen er godt undersøkt på Asmaløy tidligere, likevel fant vi flere nye sølvsandbie- og buksebiekolonier, samt båndpanserbie som aldri var påtruffet på øya tidligere. Foto: Kjell Mjøltnes

Figur 29: Feltarbeidet sommeren 2025 fanget i liten grad opp mangfoldet av blomsterfluer. Mange arter var ferdigflydd tidlig i mai på grunn av den varme våren. Blant disse er det fremdeles mye uoppdaga på Hvaler. Noen korte turer til Arekilen både i 2024 og 2025 resulterte i funn av flere rødlista blomsterfluer. Den avbildede sølvfotet måneflekklue *Eumerus flavitarsis* (VU) ble funnet der i juni. Arten ble også funnet på Sandøy. Totalt 74 arter har blitt registrert så langt, hvorav 6 rødlistearter. Foto: Kjell Mjøltnes

Figur 30 & 31: Edelsmeller (*Hypoganus inunctus*) (EN) Guttormsvauen juni og Phylan Gibbus (EN) Skipstadkilen juli 2025. Kartlegging av biller er mest effektivt ved bruk av litt andre metoder enn hva som kreves for nattsommerfugler og pollinerende insekter. Men med billekjenner Jostein Austevik som felt- og identifikasjonsassistent ble det registrert litt mer eller mindre tilfeldige billefunn også. Totalt ni rødlistearter har blitt identifisert fra Mangfoldkartleggingene hittil, men her gjenstår det en del ubestemt materiale. Foto: Jostein Austevik.

Vedlegg 1:

Nye sommerfuglarter på den norske rødlista påvist under Mangfoldkartlegginger på Hvaler

Art	Kategori	Først funnet sted	År
Gulpebollemøll (<i>Trichopagia scandinaviella</i>)	NT	Ørekroken	2019
Blåmunkesmalmott (<i>Homeosoma nimbella</i>)	EN	Ørekroken	2019
Grønn barkmåler (<i>Cleorodes lichenaria</i>)	EN	Huser	2021
Engglassvinge (<i>Bembecia ichneumoniformis</i>)	NT	Søndre Sandøy	2018
Sumpgressfly (<i>Mythimna pudorina</i>)	VU	Vikerkilen	2022
Hagtornsigdvikler (<i>Ancylis achatana</i>)	NT	Vikerkilen	2023
<i>Monochroa tetragonella</i>	EN	Vikerkilen	2024
Snelleprydvikler (<i>Celypha tiedemanniana</i>)	NT	Skipstadkilen	2025
<i>Scrobipalpa stangei</i>	EN	Sandøysalta	2025
Sandnebbmott (<i>Agriphila latistria</i>)	EN	Vikerkilen	2024
Brun bredmøll (<i>Prochoreustis sehestidiana</i>)	VU	Guttormsvauen	2024
Tiriltungesmalmott (<i>Oncocera semirubella</i>)	NT	Skipstadkilen	2025
<i>Monochroa hornigi</i>	VU	Ørekroken	2019
<i>Monochroa conspersella</i>	EN	Vikerkilen	2023
<i>Athrips tetrapunctella</i>	VU	Vikerkilen	2024
Rappnebbmott (<i>Pediasia contaminella</i>)	EN	Skipstadkilen	2025
<i>Ethmia bipunctella</i>	EN	Vikerkilen	2024
<i>Leucoptera orobi</i>	RE	Vikerkilen	2025

Figur 32: Sandsmalmott *Pima boisduvaliella* (VU) Vikerkilen 01.08.2025. En av i alt 18 rødlistede sommerfugler som ble funnet nye for Hvaler i løpet av Mangfoldkartlegginger de siste årene. I tillegg kommer to nye arter for Norge som trolig har faste bestander på Hvaler. Begge er knyttet til sjeldne planter/habitat, og vil trolig havna på den norske rødlista ved neste revisjon. Foto: Kjell Mjølåsnes

Vedlegg 2

Rødlista sommerfugler påtruffet på Hvaler:

Oversikten er sortert etter hyppighet, målt i antall funn fra Hvalerøyene totalt. Det siste tallet angir hvor stor andel av den norske funnmassen som stammer fra Hvalerøyene. Artene markert med grønt har blitt registrert av mannskap fra Mangfold de siste årene.

ART		Rødlistekat.	Antall funn	% andel Norge
Thalera fimbrialis	randbladmåler	NT	108	37,24
Eugraphe sigma	gulhodefly	VU	105	67,31
Cilix glaucata	slåpetornsigdvinge	NT	78	24,76
Chlorissa viridata	heibladmåler	NT	50	25,25
Zygaena viciae	liten bloddråpesvermer	VU	42	17,21
Catocala nupta	pileordensbånd	VU	40	18,35
Malacosoma castrensis	båndringspinner	NT	39	30,47
Cyclophora pendularia	seljeløvmåler	NT	38	30,16
Calamotropha paludella	dunkjevlenebbmott	NT	31	14,62
Endothenia marginana	bremstilkvikler	VU	27	39,71
Idaea emarginata	flikengmåler	EN	27	30,68
Phibalapteryx virgata	strandmåler	VU	27	46,55
Acrobasis marmorea	slåpetornsmalmott	VU	26	18,98
Batia internella		VU	21	91,3
Agonopterix selini		EN	20	86,96

Insekter på Hvaler – Mangfoldnotat 4/2025

<i>Idaea humiliata</i>	strandengmåler	EN	19	33,33
<i>Metzneria neuropterella</i>		VU	18	36
<i>Oidaematophorus lithodactyla</i>	alantfjærmøll	VU	16	26,23
<i>Brachmia blandella</i>		VU	15	50
<i>Perizoma bifaciata</i>	rødttopplundmåler	VU	15	22,39
<i>Ancylis unculana</i>	trollheggsgdvikler	NT	14	9,4
<i>Catocala promissa</i>	mindre eikeordensbånd	NT	14	41,18
<i>Eucosma aemulana</i>	lys gullrisengvikler	NT	14	13,21
<i>Cochylis flaviciliana</i>	karminpraktvikler	NT	13	7,43
<i>Coleophora conspicuella</i>		CR	13	86,67
<i>Gynnidomorpha vectisana</i>	fjærepraktvikler	VU	13	15,66
<i>Pelochrista infidana</i>	stripeengvikler	EN	12	50
<i>Calybites phasianipennella</i>		NT	12	10,08
<i>Phalonidia affinitana</i>	strandstjernepraktvikler	VU	12	13,79
<i>Amphisbatis incongruella</i>		VU	12	75
<i>Apamea lithoxylaea</i>	hvitt strandengfly	NT	12	13,33
<i>Nemophora minimella</i>		VU	11	12,79
<i>Parornix torquillella</i>		EN	10	19,61
<i>Triaxomera parasitella</i>	brunflekktet kjukemøll	VU	10	18,18
<i>Parapoynx stratiotata</i>	vasspestdammott	NT	9	4,09
<i>Apamea oblonga</i>	mørkt sandengfly	EN	8	61,54
<i>Mesogona oxalina</i>	krypvierfly	CR	8	66,67
<i>Scythris empetrella</i>		CR	8	80
<i>Nycteola svecicus</i>	dobbelklinjet viklerfly	CR	8	80
<i>Adaina microdactyla</i>	hjordetrøstfjærmøll	VU	8	20
<i>Crassa unitella</i>		NT	8	3,9
<i>Phyllonorycter stettinensis</i>		VU	8	22,22
<i>Ephestia mistralella</i>	kreklingsmalmott	CR	8	66,67
<i>Trichophaga scandinaviella</i>	gulpebollemøll	NT	7	21,21
<i>Coleophora prunifoliae</i>		EN	7	28
<i>Coleophora hackmani</i>		EN	7	38,89
<i>Coleophora hydrolapathella</i>		VU	7	18,92
<i>Eupithecia subumbrata</i>	kystdvergmåler	NT	7	6,54
<i>Coleophora adspersella</i>		VU	7	21,21
<i>Eucosma conterminana</i>	skogsalatengvikler	NT	7	6,73
<i>Acentria ephemerella</i>	hvit dammott	VU	6	10,17
<i>Cleorodes lichenaria</i>	grønn barkmåler	EN	6	4,69
<i>Depressaria depressana</i>		EN	6	6,38
<i>Ancylis achatana</i>	hagtornsgdvikler	NT	6	6,74
<i>Coleophora ramosella</i>		VU	6	7,69
<i>Globia sparganii</i>	piggknopprørfly	NT	6	3,82
<i>Elachista consortella</i>		VU	6	6,52
<i>Satyrium w-album</i>	alvestjertvinge	NT	6	0,79
<i>Periclepsis cinctana</i>	hvit båndvikler	EN	6	46,15
<i>Pseudoswammerdamia combinella</i>		EN	6	31,58
<i>Parornix finitimella</i>		EN	6	12
<i>Archanara dissoluta</i>	smalringrørfly	NT	6	9,38

Insekter på Hvaler – Mangfoldnotat 4/2025

<i>Pediasia fascelinella</i>	stripenebbmott	VU	6	6,52
<i>Diloba caeruleocephala</i>	blåhodefly	NT	6	7,59
<i>Infurcitinea argentimaculella</i>	mellavmøll	VU	5	27,78
<i>Philereme vetulata</i>	lys geitvedmåler	NT	5	2,3
<i>Platytes cerussella</i>	dvergnebbmott	NT	5	9,43
<i>Coleophora adjunctella</i>		VU	5	6,76
<i>Eupithecia ochridata</i>	okerdvergmåler	EN	5	38,46
<i>Coleophora asteris</i>		VU	5	13,89
<i>Stenoptinea cyaneimarmorella</i>	plommelavmøll	EN	5	16,67
<i>Idaea muricata</i>	purpurengmåler	NT	5	1,74
<i>Aethes dilucidana</i>	kvannpraktvikler	EN	5	12,82
<i>Agonopterix pallorella</i>	blek knoppurtflatmøll	EN	5	21,74
<i>Dyscia fagaria</i>	røsslyngmåler	CR	5	20
<i>Abraxas sylvata</i>	almepraktmåler	VU	5	3,82
<i>Bembecia ichneumoniformis</i>	engglassvinge	NT	4	2,25
<i>Ethmia bipunctella</i>		EN	4	12,9
<i>Phalonidia manniana</i>	myntepraktvikler	NT	4	5,8
<i>Bryotropha affinis</i>		NT	4	2,99
<i>Elachista bedellella</i>		EN	4	10,53
<i>Eupithecia innotata</i>	malurtdvergmåler	VU	4	2,84
<i>Bryotropha desertella</i>		VU	4	2,5
<i>Cochylidia implicitana</i>	kystpraktvikler	NT	4	7,41
<i>Stigmella auromarginella</i>		VU	4	100
<i>Sitochroa palealis</i>	grønn engmott	VU	4	6,45
<i>Crambus heringiellus</i>	svart nebbmott	NT	3	2,52
<i>Salebriopsis albicilla</i>	lindesmalmott	NT	3	4,92
<i>Eremobia ochroleuca</i>	okerfly	EN	3	9,38
<i>Atolmis rubicollis</i>	rødhalslavspinner	NT	3	0,84
<i>Bactra robustana</i>	kystsumpvikler	VU	3	5,77
<i>Lampronia fuscata</i>		NT	3	16,67
<i>Gypsonoma aceriana</i>	poppelkvistvikler	NT	3	6,67
<i>Mythimna pudorina</i>	sumpgressfly	NT	3	6
<i>Coleophora adelogrammella</i>		EN	3	18,75
<i>Oxyptilus tristis</i>		NT	3	1,53
<i>Globia algae</i>	irisrørfly	VU	3	5,08
<i>Nemapogon fungivorella</i>	eikemuslingmøll	EN	3	14,29
<i>Spilosoma urticae</i>	hvit tigerspinner	VU	3	1,05
<i>Phyllonorycter quinqueguttella</i>		VU	3	5,56
<i>Coleophora granulatella</i>		EN	3	15
<i>Euzophera pinguis</i>	askesmalmott	NT	3	1,47
<i>Aphomia zelleri</i>	sandvoksmott	EN	3	8,33
<i>Coleophora albicans</i>		EN	2	11,76
<i>Elachista scirpi</i>		VU	2	5,71
<i>Cepphis advenaria</i>	vinkelmåler	VU	2	2,99
<i>Elachista bisulcella</i>		VU	2	2,47
<i>Bucculatrix maritima</i>		EN	2	4,65
<i>Cnephasia pasiuana</i>	bakkegråvikler	VU	2	13,33

Argyresthia spinosella		VU	2	3,13
Epirrhoe galiata	kystmauremåler	EN	2	5,13
Crassa tinctella		VU	2	3,92
Elachista occidentalis		EN	2	3,85
	stor			
Coleophora gallipennella	lakrismjeltsekkmøll	NT	2	1,23
Ancylis upupana	brun sigdvikler	NT	2	66,67
Coleophora albitarsella		NT	2	2,94
Aspila janthinana	hagtornfrøvikler	VU	2	10
Depressaria daucella		VU	2	4,44
Monochroa lucidella		NT	2	2,5
Chrysoclista lathamella	seljekrattmøll	EN	2	15,38
Depressaria artemisiae		EN	2	9,09
Pediasia contaminella	rappnebbmott	EN	2	3,92
Homoeosoma nimbella	blåmunkesmalmott	EN	1	5
Charanyca trigrammica	linjefly	NT	1	3,13
Psammotis pulveralis	pudderengmott	EN	1	7,14
Synanthedon myopaeformis	epleglassvinge	NT	1	0,33
Athrips tetrapunctella		VU	1	1,43
Monochroa conspersella		EN	1	6,25
Scrobipalpula psilella		EN	1	4,76
Bucculatrix bechsteinella		NT	1	0,41
Scythris cicadella		EN	1	11,11
Monochroa hornigi		VU	1	2,08
Dichrorampha sylvicolana	nyseryllikrotvikler	NT	1	1,1
Orthotelia sparganella		NT	1	2,38
Pima boisduvaliella	sandsmalmott	VU	1	0,58
Etainia albibimaculella		VU	1	100
Cirrhia gilvago	almegulfly	NT	1	1,25
Ortholepis vacciniella	blokkebærsalmott	VU	1	5,26
Oncocera semirubella	tiriltungesmalmott	NT	1	0,38
Coleophora potentillae		VU	1	8,33
Agonopterix alstromeriana		NT	1	8,33
Elachista triatomea		NT	1	1,33
Hadena albimacula	kystnellikfly	VU	1	1,28
Prochoreutis sehestediana	brun bredmøll	VU	1	3,33
Catoptria lythargyrella	glansnebbmott	EN	1	3,13
Phyllonorycter spinicolella		VU	1	5,26
Tyria jacobaeae	karminspinner	EN	1	0,13
Coleophora ibipennella		VU	1	16,67
Caryocolum tischeriella		EN	1	3,57
Agonopterix subpropinquella	brun knoppurtflatmøll	EN	1	8,33
Agriphila latistria	sandnebbmott	EN	1	1,92
Scrobipalpa stangei		EN	1	3,33
Celypha tiedemanniana	snelleprydvikler	NT	1	2,22
Celypha aurofasciana	moseprydvikler	NT	1	1,72
Elachista argentella		VU	1	0,27
Monochroa tetragonella		EN	1	1,67

Figur 33: Kystpraktvikler *Cochylidia implicitana* (NT) Vikerkilen august 2025. Arten finnes på blomsterrike enger nær kysten, og larvene utvikler seg i blomsterhodene på ulike kurvplantene. Viklerne er godt representert blant de 87 rødlista sommerfuglene som har blitt registrert på Hvalerøyene av mannskap fra Mangfold de siste årene. Foto: Kjell Mjøltnes

Figur 34: Alantfjærmøll *Oidaematophorus lithodactyla* (VU) Vikerkilen juli 2025. Foto: Kjell Mjøltnes

Figur 34: Flikengmåler *Idaea emarginata* (EN) Vikerkilen juli 2025. Foto: Kjell Mjølunes

Figur 35: Larvene til gulpebollemøllen *Trichophaga scandinavella* (NT) utvikler seg i gulpeboller fra ugle. Arten blir sjelden funnet, men gjennom Mangfoldkartlegginger har vi påvist arten på tre lokaliteter på Hvaler de siste årene. Foto: Kjell Mjølunes

Figur 36: Almepraktmåler *Abraxas sylvata* (VU) Gravningen, Huser juli 2025. Foto: Kjell Mjølunes

Adresseliste

Trondheim, 15.04.2026

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2026/4207

Saksbehandler:
Helene Mokkelbost

Mal for oversendelse av saker for vurdering av overtredelsesgebyr

Vi viser til brev av 21.06.2022 *Overtredelsesgebyr – informasjon etter naturmangfoldloven*, som også følger vedlagt.

Informasjonen og prosedyrene for oversendelse av saker til oss som beskrevet i brevet gjelder fortsatt: Når dere har saker som kan være egnet for sanksjonering med overtredelsesgebyr skal dere først ta kontakt med oss for en foreløpig vurdering (kontakthinformatjon følger under, her er det noen endringer ift. brevet av 21.06.2022). Dersom vi er enige i at saken kan være egnet for overtredelsesgebyr, oversendes saken formelt til oss.

På bakgrunn av vår erfaring med slike oversendelser, ser vi at det er behov for en felles mal for oversendelse av saker. Vi har derfor laget en mal med veiledning som følger vedlagt. Malen skal følges i alle saker som oversendes oss. Merk særlig at all informasjon som opplyser saken må vedlegges oversendelsesbrevet, og at oversendelsen kun skal skje via forvaltningsmyndighetens arkivsystem – ikke på e-post.

Følgende personer kan kontaktes for en foreløpig vurdering av saker:

Verneområder

Helene Mokkelbost (helene.mokkelbost@miljodir.no) og Hege Langeland (Hege.Langeland@miljodir.no)

Fremmede organismer, utenlandske treslag og utvalgte naturtyper

Pål Foss Digre (Pal.Foss.Digre@miljodir.no)

Fysiske tiltak i vassdrag

Johanne Fjesme Nakrem (johanne.fjesme.nakrem@miljodir.no) og Anniken Gjertsen Skonhoft (anniken.gjertsen.skonhoft@miljodir.no)

Fisk

Anniken Gjertsen Skonhoft (anniken.gjertsen.skonhoft@miljodir.no)

Vilt

Lise Rognes (lise.rognes@miljodir.no)

Vi minner for øvrig om Miljødirektoratets veileder *Oppfølging av ulovlige forhold i verneområder* som dere finner her: [M2692 \(6\).pdf](#)

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Tone Lise Alstad Eid
seksjonsleder

Trond Flydal
fagdirektør

[MOTTAKERNAVN]

[ADRESSE]

[POSTNR] [POSTSTED]

[Kontakt]

Trondheim, 21.06.2022

Deres ref.:
[REF]

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2022/6362

Saksbehandler:
Hege Langeland

Informasjon om overtredelsesgebyr etter naturmangfoldloven

Miljødirektoratet vil i dette brevet gi informasjon om hvordan overtredelsesgebyr vil bli benyttet som reaksjon for på brudd på naturmangfoldloven.

Om overtredelsesgebyr etter naturmangfoldloven

Overtredelsesgebyr er en forvaltningssanksjon som kan ilegges privatpersoner og foretak som en reaksjon på brudd på bestemmelser angitt i [naturmangfoldloven § 74](#). Denne sanksjonen kan brukes for å reagere på brudd på naturmangfoldlovens bestemmelser, forskrifter etter loven og bestemmelser i enkeltvedtak etter loven.

Overtredelsesgebyr regnes som straff og er en alternativ reaksjon til politianmeldelse for oppfølging i straffesporet. Ved overtredelser av regelverket må forvaltningen ta stilling til om saken skal politianmeldes eller om det i stedet bør ilegges et overtredelsesgebyr. Overtredelsesgebyr regnes generelt sett som en mildere reaksjon enn politianmeldelse (oppfølging i straffesporet).

Politiet og påtalemyndigheten skal prioritere å følge opp lovbrudd som er av alvorlig karakter, eller som ikke anses å kunne sanksjoneres tilstrekkelig av forvaltningen. Ved lovbrudd som forvaltningen har forutsetninger for å avdekke og sanksjonere på en tilstrekkelig måte, skal forvaltningssporet benyttes, f.eks. med illeggelse av overtredelsesgebyr. De alvorlige bruddene på naturmangfoldloven skal derfor fortsatt politianmeldes.

Overtredelsesgebyr er aktuelt for de overtredelsene som vurderes som mindre alvorlige, men hvor det er viktig for etterlevelsen av regelverket at det kommer en reaksjon. Det er i tillegg en forutsetning for å gi overtredelsesgebyr at saken er tilstrekkelig opplyst slik at det ikke er uklarheter mht. hva som har skjedd eller av hvem.

Bevis og taushetsretten i forvaltningsloven § 48

Når forvaltningsorganet blir kjent med at det foreligger en overtredelse som det er aktuelt å følge opp med overtredelsesgebyr eller politianmeldelse, må vedkommende overtreders gjøres oppmerksom på at vedkommende ikke har plikt til å uttale seg, se [forvaltningsloven § 48](#). En kort

generell orientering om taushetsretten bør gis til gjerningspersonen så snart et tilsyn eller undersøkelser gir mistanke om at det kan være begått brudd på regelverket. Vedkommende kan likevel velge å forklare seg frivillig etter at slik generell orientering er gitt, og forklaringen kan i slike tilfeller brukes som bevis.

Denne regelen springer ut av vernet mot selvinkriminering som gir beskyttelse mot å tvinges til å bidra til egen straffeforfølgning gjennom en forklaring eller annen bevisføring som medfører erkjennelse av skyld, og er en del av kravet om rettferdig rettergang i Den europeiske menneskerettighetskonvensjon artikkel 6 nr. 1.

Miljødirektoratet har myndighet

Det er bare Miljødirektoratet som har myndighet til å gi overtredelsesgebyr etter naturmangfoldloven § 74. På et senere tidspunkt kan det bli aktuelt å delegerer myndigheten videre.

Dersom nasjonalpark- og verneområdestyrer eller statsforvalter blir kjent med overtredelser av naturmangfoldloven som bør følges opp med en annen reaksjon enn politianmeldelse, bør Miljødirektoratet kontaktes for å avklare om det kan være aktuelt å ilegge overtrederen et overtredelsesgebyr (se kontaktpersoner avslutningsvis i brevet). Miljødirektoratet vil i slike tilfeller gjør en foreløpig forhåndsvurdering av om overtredelsesgebyr kan være en egnet reaksjon i den aktuelle saken. Dersom saken vurderes egnet, kan den oversendes formelt til Miljødirektoratet for videre behandling. Vurderes saken som mer alvorlig skal den i stedet politianmeldes, jf. over.

Når saken skal oversendes til Miljødirektoratet, er det viktig at all informasjon som opplyser forholdet er med. I oversendelsesbrevet må det redegjøres for hva som har skjedd, når, hvor og av hvem. Navn og kontakinformasjon på den/de som har begått handlingen(e) må med. Dokumentbevis, bilder, kartfestinger osv. vedlegges der disse finnes. Dokumentene bør som hovedregel unntas offentlighet etter offentleglova § 24 annet ledd.

Miljødirektoratet vil sørge for den videre behandlingen av saken når den er oversendt hit. Overtrederen vil bl.a. få forhåndsvarsel før det eventuelt gis et vedtak om å ilegge overtredelsesgebyr. Miljødirektoratet vil også sørge for samordning med andre myndigheter i samsvar med forvaltningsloven § 47 i saker hvor dette er et krav.

Ileggelse av overtredelsesgebyr bør skje raskt, slik at overtrederen får en rask reaksjon. Dette vil virke mer preventivt enn overtredelsesgebyret kommer lenge etter at lovbruddet er gjennomført. Nasjonalpark- og verneområdestyrer kan delegerer til sine forvaltere adgangen til å sende over saker til Miljødirektoratet med sikte på overtredelsesgebyr. Vi anbefaler at dette gjøres for å sikre en mest mulig effektiv saksgang.

Overtredelsesgebyr kan bare ilegges for overtredelser som er foretatt etter 1. januar 2021, og det er en foreldelsesfrist på 2 år.

Hvilke overtredelser er egnet for overtredelsesgebyr?

Generelle momenter

Som nevnt, er det de mindre alvorlige straffbare overtredelsene som vil være egnet for overtredelsesgebyr. I tillegg kan gebyr benyttes på overtredelser som i dag ikke er gjort straffbare, som f.eks. brudd på naturmangfoldloven § 6.

I saker hvor man kan velge mellom anmeldelse eller overtredelsesgebyr vil følgende momenter tale for overtredelsesgebyr:

- Overtredelsen regnes som et mindre alvorlig lovbrudd sammenlignet med andre overtredelser på feltet (eller regnes som en formalovertredelse).
- Overtredelsen gjelder et enkelt, konstaterbart faktum. Saken må være tilstrekkelig opplyst. Er det tvil rundt hva som har skjedd eller hvem som har begått handlingen må saken anmeldes slik at faktum blir klarlagt gjennom etterforskning.
- Subjektiv skyld er enkelt å konstatere (som punktet over).
- Overtredelsen gir små konsekvenser av den enkelte handling.
- Overtredelsen gjelder et enkeltstående brudd fra gjerningspersonen. Flere overtredelser fra samme gjerningsperson vil kunne tilsi anmeldelse.

Miljødirektoratet har gjort en forhåndsvurdering av hvilke typetilfeller som generelt sett bør politianmeldes og hvilke som kan være aktuelle for overtredelsesgebyr. Overtredelsene må samtidig vurderes konkret i den enkelte sak i lys av momentene over.

I det følgende gir vi noen eksempler på saker som *kan* være egnet for gebyr. Eksemplene er ikke uttømmende og bare veiledende:

Overtredelser i verneområder

Overtredelser som gjelder ulovlig motorferdsel, ulovlige byggetiltak uten søknad, hogst, samt graving og deponering som har et visst omfang bør som hovedregel anmeldes. Flere overtredelser fra samme overtreder bør også som oftest anmeldes.

Forutsatt at overtredelsen ikke har medført særlige konsekvenser for naturverdier vurderer vi at følgende eksempler kan være egnet for bruk av overtredelsesgebyr:

- mindre brudd på vilkår i tillatelse
- små byggetiltak på eksisterende bygninger
- el-sykling på vei hvor sykling er tillatt
- forsøpling (lite omfang)
- ulovlig bål, brenning av avfall (lite omfang)
- brudd på ferdselsforbud (kort varighet og ingen forstyrrelse av dyrelivet)
- bruk av drone (ikke ved forstyrrelse eller unødig jaging)
- hensetting av gjenstander (lite omfang)
- graving (lite omfang)
- deponering (lite omfang)
- telting uten tillatelse (kort tidsrom ingen skjerpene omstendigheter)

Det kan også være aktuelt å bruke overtredelsesgebyr i andre tilfeller enn eksemplene som vi har vist til over.

Subjektiv skyld er videre en del av vurderingen av hvilken reaksjon som bør benyttes, f.eks. vil en handling som er begått med forsett eller grov uaktsomhet (vedkommende er sterkt å bebreide for sin handlemåte), kan tale for at en sak bør anmeldes.

Overtredelser utvalgte naturtyper

Overtredelsesgebyr kan ofte være aktuelt ved brudd på aktsomhetsplikta i naturmangfoldloven § 6, der overtredelsen har rammet en utvalgt naturtype. Ettersom overtredelse av aktsomhetsplikten ikke er straffbar, vil overtredelsesgebyr også være aktuelt ved grove overtredelser.

Overtredelser artsforvaltning

Overtredelsesgebyr for brudd på naturmangfoldlovens regler om artsforvaltning kan, avhengig av artens bevaringsstatus og omstendighetene rundt det straffbare forholdet, være egnet for individuelt utmålt overtredelsesgebyr dersom overtredelsen ikke anmeldes.

Overtredelser fremmede organismer

Overtredelsesgebyr kan være aktuelt ved mindre alvorlige overtredelser av regelverk etter naturmangfoldlovens kapittel IV om fremmede organismer. Eksempler på saker der det kan være aktuelt å vurdere overtredelsesgebyr kan være brudd på vilkår i tillatelse etter forskrift om utenlandske treslag til skogbruksformål, overtredelse av pliktene i forskrift om fremmede organismer V eller ulovlig utsetting av landlevende planter foretatt av privatpersoner.

Krav om stans, retting og tvangsmulkt

Krav om stans, retting og tvangsmulkt etter naturmangfoldloven kapittel IX kan og bør brukes i tillegg til overtredelsesgebyr. Varsel og vedtak om dette kan skje parallelt med at det ilegges overtredelsesgebyr, og er i utgangspunktet to ulike prosesser.

Statsforvalteren og nasjonalpark- og verneområdestyrene har selv myndighet til å fatte vedtak om f.eks. retting etter naturmangfoldloven § 69. Miljødirektoratets veileder [M-617 Oppfølging av ulovlige forhold i verneområder](#) gir informasjon om hvordan dette bør gjøres i verneområder. Denne veilederen vil senere bli oppdatert med mer veiledning om bruk av overtredelsesgebyr i verneområder.

Kontaktpersoner

Vi ber om at følgende personer kontaktes for henvendelser om overtredelsesgebyr:

- *Verneområder:* Helene Mokkelbost (helene.mokkelbost@miljodir.no), Hege Langeland (hege.langeland@miljodir.no), John Ole Grøtte (john.ole.grotte@miljodir.no) og Pål Foss Digre (pal.foss.digre@miljodir.no).
- *Fremmede organismer, utenlandske treslag og utvalgte naturtyper:* Pål Foss Digre (pal.foss.digre@miljodir.no)
- *Artsforvaltning:* Nils Kristian Grønvik (nils.kristian.gronvik@miljodir.no)

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Trond Flydal
seksjonsleder

Hege Langeland
seniorrådgiver

Mal oversendelse av saker for vurdering av overtredelsesgebyr

Veiledning til malen:

Når forvaltningsmyndigheten sender en sak til Miljødirektoratet må faktum i saken være klargjort, slik at Miljødirektoratet på bakgrunn av informasjonen som oversendes kan vurdere om vi kan ilegge overtredelsesgebyr.

Det betyr at det på forhånd må være funnet ut konkret hva som har skjedd, hvem som har begått overtredelsen og eventuelt andre involverte personer/virksomheter og deres rolle, hvilke bevis som finnes for overtredelsen, konsekvenser av lovbruddet, at lovbruddet er begått før foreldelsesfristen er inntrådt (2 år fra tiltaket er gjennomført) og kontakthinformatjon til den /de involverte/den som bør illegges overtredelsesgebyr.

Malen skal følges ved oversendelse av saker for vurdering av overtredelsesgebyr. Oversendelsesbrevet skal ha de overskrifter som fremgår av malen under, kulepunktene er forklaringer på hvilken informasjon som skal inn under de enkelte overskrifter. Oversendelsesbrevet kan vise til andre dokumenter som oversendes, men må inneholde informasjon om det som står under. All informasjon som opplyser saken, skal følge oversendelsen til Miljødirektoratet.

Skriv objektivt og ta kun med vurderinger som kan begrunnes/bevises. Ikke ta med ikke-verifiserte opplysninger og det må gis uttrykk for tvil dersom det er tvil om enkelte av forholdene i saken.

Om mulig, bør overtredelsen dokumenteres med bilder og på kart. I tilfeller der forholdet ikke er dokumentert av SNO, kan det også være hensiktsmessig at forholdet dokumenteres av forvaltningsmyndigheten, f.eks. med bilder fra befaringer. Dokumentasjon i form av bilder eller flyfoto fra før-tilstanden, kan også i noen saker være viktig. Det må være en sannsynlig årsakssammenheng mellom overtredelsen og skaden, dersom vi skal kunne legge vekt på eventuelle skader som har oppstått.

Saken sendes til Miljødirektoratet via forvaltningsmyndighetens arkivsystem (elements) via e-formidling, (husk at Miljødirektoratets organisasjonsnummer da må være registrert i mottakinformatjonen. Vårt org.nr er 999 601 391) Saken skal ikke sendes på e-post.

Dokumentene unntas offentlighet etter offentleglova § 24 andre ledd.

Malen:

Oversendelse av sak om [xx] for vurdering av overtredelsesgebyr

[I klammen tas inn hva saken gjelder og i hvilket område, f.eks. hogst i XX naturreservat]

Bakgrunn

Her skal det gis en mer kortfattet innledende beskrivelse:

- Hva har skjedd og når?
Her skal det gis en kort beskrivelse, mer utførlig beskrivelse kommer under.
- Gjelder overtredelsen brudd på bestemmelser i lov eller forskrift eller brudd på vilkår i en gitt tillatelse. Hvilke lov- og/eller forskriftsbestemmelser er brutt og hvordan?
- Hvordan og når ble dere kjent med saken?
- Hvem er mistenkt?

Beskrivelse av lovbruddet

Her skal det gis en mer utførlig beskrivelse:

- Hva har skjedd?
Hvordan ble hendelsen oppdaget? Det må komme tydelig frem hvorfor det som er avdekket er en overtredelse av den aktuelle bestemmelsen eller er brudd på vilkår i en gitt tillatelse. Dersom bruddet forutsetter at en skjønnsmessig bestemmelse er overtrådt, må dere begrunne hvorfor dere mener det foreligger en overtredelse. Hvis saken gjelder brudd på vilkår i en tillatelse, må dere vise til vedtaket og hvilke(t) vilkår som er brutt. Dersom det er flere ulovlige tiltak, del disse gjerne inn i beskrivende overskrifter etter tiltakenes art (eksempelvis *graving av grøft, hogst, motorferdse*). Beskriv historikken til overtredelsen, dersom det er en lengre historikk og dere kjenner denne. Beskriv da gjerne i kronologisk rekkefølge kort hva som har skjedd i saken. Det kan ofte være hensiktsmessig å vise til bevisene (eksempelvis fotobevis) i saken under dette punktet.
Få med alle lovbruddene som er kjent. Dersom lovbruddet gjelder graving med gravemaskin, kan dette også være et brudd på forbudet mot motorferdse. Omtal også om det foreligger brudd på annet regelverk, f.eks. motorferdselloven og plan- og bygningsloven, og om det foreligger nødvendige tillatelser etter disse regelverkene.
- Når er lovbruddet begått?
Konkretiser tidspunktet mest mulig. Om det ikke er mulig å si et konkret tidspunkt/tidsrom, finn flest mulig holdepunkter for når tiltaket tidligst/senest kan ha skjedd (flyfoto kan være et nyttig hjelpemiddel her)
- Hvor har lovbruddet skjedd?
Stedfest tiltaket i verneområdet, gjerne med kartillustrasjoner. Dersom det ulovlige har skjedd ikke bare på et punkt, men over et større areal; tegn gjerne inn dette arealet slik at man ser hvor stor del av verneområdet som er berørt og hvor i verneområdet dette arealet befinner seg. Angi størrelsen på arealet eller tiltaket.
- Hvem har begått lovbruddet?
Navn og adresse/organisasjonsnummer på den/de/firma som har begått handlingen. Hvis

flere er involvert, f.eks. hendelsen har skjedd i et oppdragsforhold, gi informasjon om de involverte og deres rolle. Det må fremgå om det har vært kontakt med mistenkte om saken. Dersom det har vært samtaler med mistenkte må dette fremgå, og hva som evt. ble sagt. Hvorfor vi ønsker adresse/organisasjonsnummer: Vi ber om navn og adresse for å kunne sende ut varsel og evt. vedtak om gebyr enklest og sikrest mulig. Dette gjøres fortrinnsvis gjennom Digipost. Navn i kombinasjon med adresse/organisasjonsnummer sikrer at vi sender til riktig person/foretak. Dersom vedkommende ikke har Digipost benyttes vanlig postforsendelse. Navn i kombinasjon med f.eks. mobilnummer gjør det erfaringsmessig vanskeligere å finne rette vedkommende. Det er ikke ønskelig å sende dokumentene via e-post.

- Kort om bevisene i saken.
Vurder om bevisene skal være et eget punkt eller innarbeides under beskrivelsen av forholdet.

Konsekvenser og alvorlighetsgrad

Det er relevant for Miljødirektoratet å legge vekt på konsekvensene og alvorlighetsgraden av overtredelsen i vurdering av hva som er riktig reaksjon og ved utmålingen av et eventuelt gebyr. Dette må derfor vurderes og omtales:

- Hva er konsekvensene av overtredelsen?
 - foreligger konsekvenser for verneverdiene, eksempelvis skader i terrenget eller andre verneverdier eller naturmangfold? Er særlig sårbare arter berørt? Er skaden uopprettelig?
 - hva er omfanget av slike handlinger: er det et problem i verneområdet at folk har lav respekt for vernereglene og tar seg til rette? Kan tiltaket kombinert med lav oppdagelsesrisiko medføre at også andre gjør det samme? Tilsier hensynet til allmennprevensjon sanksjonering?
- Hvordan vurderes alvorlighetsgraden?
Beskriv kort hvordan dere vurderer alvorlighetsgraden av overtredelsen. Forholdet kan være alvorlig selv om det ikke har ført til konkret skade på verneverdiene, f.eks. som følge av skyldgrad. Ville det ble gitt tillatelse dersom det ble søkt i forkant og ville det vært aktuelt med vilkår?

Orientering om forvaltningstiltak

- Informasjon om saken er fulgt opp med forvaltningstiltak, f.eks. om det er gitt pålegg om retting eller om det er gitt eller aktuelt med etterfølgende tillatelse.

Vedlegg

- Rapport fra tilsyn om dette foreligger
- Eventuelle vedtak som direkte gjelder saken
- Brev angående saken som er relevant for forholdet
- Andre dokumentbevis, bilder, kartfestinger ol.

All informasjon som opplyser saken må vedlegges oversendelsesbrevet, eksempelvis vedtak og annen korrespondanse i saken. Alle dokumenter må være datert, herunder også bilder dersom det oversendes bildefiler. Overtrederen skal ikke ha kopi av oversendelsen eller varsles på dette stadiet.

Forvaltningsmyndigheter for verneområder

Trondheim, 12.06.2026

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2025/15362

Saksbehandler:
Hege Langeland

Presiseringer om skadefelling og lisensfelling i verneområder

Vi viser til vårt brev om skadefelling og lisensfelling i verneområdene 28. oktober 2025.

Bakgrunnen for brevet var flere henvendelser med spørsmål om hvilke regler som gjelder for felling av store rovdyr innenfor verneområdene, siden verneforskriftene har ulike unntaksbestemmelser knyttet til felling av vilt. I brevet ble det gitt retningslinjer for tolking av verneforskriftene.

Utgangspunktet for tolkning av verneforskriftene er forskriftens ordlyd. Verneforskriftene er imidlertid utformet på ulike tidspunkt, og siden viltloven tidligere ikke hadde et tydelig skille mellom begrepene jakt og felling, kan begrepet jakt også ha omfattet felling i noen verneområder. (De ulike fellingsformene av store rovdyr er omtalt i Miljødirektoratets [veileder M-1440 Veileder for gjennomføring av fellingsoppdrag](#) kap. 2.3.)

På bakgrunn av Miljødirektoratets brev 28. oktober 2025, har Klima- og miljødepartementet på forespørsel fra Rondane – Dovre nasjonalparkstyre gjort en konkret tolkning av hva som omfattes av begrepet jakt i forskrifter om Rondane og Dovre nasjonalparker, jf. departementets e-post 17. april 2026. Tolkningen av begrepet jakt har betydning for om felling er søknadspliktig etter verneforskriften.

Miljødirektoratet vil som følge av departementets tolkning i verneforskriften for Rondane og Dovre nasjonalparker gjøre følgende presisering:

Dersom forarbeidene f.eks. kongelig resolusjon eller verneplanen (høringsdokumentet) gir grunnlag for en slik tolkning, kan begrepet jakt omfatte felling av store rovdyr også i andre verneområder.

Det må for hvert enkelt verneområde vurderes konkret om begrepet jakt også kan omfatte felling av store rovdyr, tilsvarende det Klima- og miljødepartement har vurdert for Rondane og Dovre nasjonalparker.

Vi ber forvaltningsmyndighetene legge dette til grunn i sin fremtidige forvaltning. Forvaltningsmyndigheten må selv tolke sine forskrifter med grunnlag i kongelig resolusjon og øvrige forarbeider. Miljødirektoratet gir veiledning ved behov.

For øvrig viser vi til at nyere verneforskrifter som hovedregel har spesifisert at felling av store rovdyr i samsvar med gjeldende lovverk er tillatt.

For ordens skyld presiseres at kvotejakt anses som omfattet av begrepet jakt.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Terje Qvam
seksjonsleder

Tone Lise Alstad Eid
seksjonsleder

Kopi til:

Statsforvalteren i Møre og Romsdal	Postboks 2520	6404	MOLDE
Statsforvalteren i Troms og Finnmark	Postboks 700	9815	VADSØ
Statsforvalteren i Vestland	Njøsavegen 2	6863	LEIKANGER
Statsforvalteren i Rogaland	Postboks 59	4001	STAVANGER
Statsforvalteren i Agder	Postboks 504	4804	ARENDAL
Statsforvalteren i Innlandet	Postboks 987	2604	LILLEHAMMER
Statsforvalteren i Nordland	Postboks 1405	8002	BODØ
Statsforvalteren i Trøndelag	Postboks 2600	7734	STEINKJER
Statsforvalteren i Vestfold og Telemark	Postboks 2076	3103	TØNSBERG
Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus	Postboks 325	1502	MOSS

Anárjohka nasjonalparkstyre	v/Statsforvalteren i Troms og Finnmark, Pb. 700	9815	VADSØ
ÅNDERDALEN NASJONALPARKSTYRE	Postboks 700	9815	VADSØ
Blåfjella-Skjækerfjella-Lierne nasjonalparkstyre	Statsforvalteren i Trøndelag, Postboks 2600	7734	STEINKJER
Breheimen nasjonalparkstyre	Postboks 987	2626	LILLEHAMMER
Byrkije nasjonalpaarhkeståvroe/Børgefjell nasjonalparkstyre	Postboks 2600	7734	STEINKJER
Dovre fjell nasjonalparkstyre	Postboks 987	2604	LILLEHAMMER
Nasjonalparkstyret for Femundsmarka og Gutulia	Postboks 2600	7734	STEINKJER
Folgefonna nasjonalparkstyre	Njøsavegen 2	6863	LEIKANGER
Nasjonalparkstyret for Forollhogna	Postboks 2600	7734	STEINKJER
Nasjonalparkstyret for Fulufjellet	Statsforvalteren i Innlandet, Postboks 987	2604	LILLEHAMMER
Færder nasjonalparkstyre	Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, Pb. 2076	3103	TØNSBERG
Hallingskarvet nasjonalparkstyre	Postboks 325	1502	MOSS
Jomfruland nasjonalparkstyre	Postboks 2076	3103	TØNSBERG
Jostedalbreen nasjonalparkstyre	Njøsavegen 2	6863	LEIKANGER
Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen	Postboks 987	2626	LILLEHAMMER
Langsua nasjonalparkstyre	Postboks 987	2626	LILLEHAMMER
Lofotodden nasjonalparkstyre	Statsforvalteren i Nordland, Postboks 1405	8002	BODØ
Lomsdal-Visten nasjonalparkstyre	Statsforvalteren i Nordland Postboks 1405	8002	BODØ
Midtre Nordland nasjonalparkstyre	c/o Statsforvalteren i Nordland, Postboks 1405	8002	BODØ
MØYSALEN NASJONALPARKSTYRE	STATSFORVALTEREN I NORDLAND Moloveien 10	8003	BODØ
RAET NASJONALPARKSTYRE	Postboks 504	4804	ARENDAL
Nasjonalparkstyret for Reinheimen	Postboks 987	2626	LILLEHAMMER
Nasjonalparkstyret for Reisa og Ráisduottarháldi	Postboks 700	9815	VADSØ
ROHKUNBORRI NASJONALPARKSTYRE	Postboks 137	9365	BARDU
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	Postboks 987	2626	LILLEHAMMER
SEILAND NASJONALPARKSTYRE	Statsforvalteren Troms og Finnmark Postboks 700	9815	VADSØ
Nasjonalparkstyret for Skarvan og Roltdalen og Sylan	Postboks 2600	7734	STEINKJER
STABBURSDALEN NASJONALPARKSTYRE	c/o Statsforvalteren i Troms og Finnmark Postboks 700	9800	VADSØ
VARANGERHALVØYA NASJONALPARKSTYRE	c/o Statsforvalteren T og Finnmark Postboks 700	9815	VADSØ
Ytre Hvaler nasjonalparkstyre	Postboks 325	1502	MOSS
Nasjonalparkstyret for Øvre Dividal nasjonalpark og Dividalen LVO	Postboks 700	9815	VADSØ
ØVRE PASVIK NASJONALPARKSTYRE/BÁHCAVEAJI ÁLBMOTMEAHCCI	c/o Statsforvalteren i Troms og Finnmark Statens hus Damsveien 1	9800	VADSØ
Forvaltningsstyret for Trillemarka-Rollagsfjell naturreservat	Postboks 325	1502	MOSS

Ålfotbreen verneområdestyre	Njøsavegen 2	6863	LEIKANGER
Verneområdestyret for Brattefjell-	Postboks 2076	3103	TØNSBERG
Vindeggen landskapsvernområde			
Verneområdestyret for Geiranger-		6404	MOLDE
Herdalen landskapsvernområde			
VERNEOMRÅDESTYRET	Postboks 700	9815	VADSØ
KVÆNANGSBOTN OG NAVITDALEN			
LVO			
VERNEOMRÅDESTYRET FOR	c/o Fylkesmannen i Troms	9291	TROMSØ
LYNGSALPAN	Postboks 6105 Stakkevollan		
LANDSKAPSVERNOMRÅDE			
Naustdal-Gjengedal verneområdestyre	c/o Statsforvalteren i Vestland,	6863	LEIKANGER
	Njøsavegen 2		
Verneområdestyret for Nordkvaløya-	Postboks 700	9815	VADSØ
Rebbenesøya			
Nærøyfjorden verneområdestyre	Njøsavegen 2	6863	LEIKANGER
VERNEOMRÅDESTYRET FOR OKSØY-	Postboks 788 Stoa	4809	ARENDAL
RYVINGEN OG FLEKKEFJORD LVO			
Verneområdestyret for Setesdal vesthei,	Postboks 504	4804	ARENDAL
Ryfylkeheiane, Frafjordheiane			
Verneområdestyret for Skardsfjella og	Postboks 2600	7734	STEINKJER
Hyllingsdalen			
Stølsheimen verneområdestyre	Njøsavegen 2	6863	LEIKANGER
Sølen verneområdestyre	Postboks 987	2604	LILLEHAMMER
Verneområdestyret for Trollheimen	Postboks 2600	7734	STEINKJER
Vega verneområdestyre	v/Statsforvalteren i Nordland	8002	BODØ
	Postboks 1405		

«MottakerNavn»en

Nasjonalpark- og verneområdestyrer

Kommuner med forvaltningsmyndighet for verneområder

Trondheim, 28.10.2025

«Kontakt»

Deres ref.:
«Ref»

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2025/15362

Saksbehandler:
Tone Lise Alstad Eid

Skadefelling og lisensfelling i verneområder

Miljødirektoratet har mottatt flere spørsmål om krav om tillatelse til skadefelling og lisensfelling innenfor verneområder. Bakgrunnen for spørsmålene er at verneforskriftene har ulike unntaksbestemmelser knyttet til felling av vilt.

Verneforskriftene gjelder side om side med annet regelverk. Det innebærer at aktiviteter og tiltak i verneområder må være tillatt både etter verneforskriften og annet regelverk aktiviteten eller tiltaket reguleres etter, som for eksempel viltloven eller motorferdselloven.

Hvert enkelt verneområde har en egen verneforskrift. Verneforskriftene er vedtatt på ulikt tidspunkt og da etter ulike maler. Dette innebærer at reglene vil variere mellom områdene. Dette er ikke alltid tilsiktet, noen problemstillinger ble ikke vurdert eller var ikke aktuelle på vernetidspunktet.

De konkrete reglene om skadefelling og lisensfelling følger av viltloven som regulerer jakt, fangst og felling av vilt.

I de fleste verneområder gir verneforskriften direkte unntak for jakt. Dette innebærer at jakt kan skje i verneområdet i tråd med viltlovens regler.

I nyere verneforskrifter er det også gjort unntak for felling. Dette varierer imidlertid mellom områdene, i noen områder er det kun gjort unntak for skadefelling og ikke lisensfelling.

Gjeldende forskriftsmaler har et generelt unntak for felling, og for noen verneområder som ikke har slikt unntak i eksisterende verneforskrift kan det være behov for å endre verneforskriften på dette punktet. Slike innholdsmessige endringer kan ikke gjøres av Miljødirektoratet etter delegert myndighet. Miljødirektoratets myndighet til å gjøre endringer i vedtatte verneforskrifter følger av naturmangfoldloven § 34 sjette ledd. Siden endring av verneforskrifter krever høring og vedtak ved kongelig resolusjon, er det etter Miljødirektoratets vurdering hensiktsmessig å gjøre slike endringer sammen med andre endringer eller revisjonsbehov i de aktuelle forskriftene.

I områder hvor det i verneforskriften ikke er gjort unntak for skadefelling og/eller lisensfelling, krever denne aktiviteten tillatelse og må behandles på samme måte som alle andre tiltak som må søknadsbehandles i verneområdet.

Det er den enkelte jeger som må ha tillatelse. Det er imidlertid ikke noe i veien for at en person søker på vegne av flere, f.eks. et jaktlag. Forvaltningsmyndigheten kan utforme standardiserte tillatelser som går ut til de som søker. En slik tillatelse kan også gjelde hele verneområdet dersom det er grunnlag for dette, eller gis som en samletillatelse til flere så lenge det fremgår av tillatelsen hvem som er omfattet.

En tillatelse må fylle kravene til enkeltvedtak og også omfatte de vurderinger verneforskriften og naturmangfoldloven krever. I tilfeller hvor verneforskriften ikke har særskilt bestemmelse som åpner for å søke om tillatelse, må søknaden vurderes etter naturmangfoldloven § 48.

Det vil være mulig å gi en flerårig dispensasjon i områder hvor det vurderes som aktuelt at behov for felling ofte oppstår. Alternativet er at det omsøkes når behovet oppstår. Dersom det er behov i en akutt situasjon, for eksempel ved skadefelling, kan forvaltningsmyndigheten gi en muntlig dispensasjon som skriftliggjøres i ettertid.

Det er viktig at eventuelle tillatelser som gis er kontrollerbare. Også eventuelle flerårige dispensasjoner må være avgrenset i tid, slik at dispensasjonen ikke innebærer en forskriftsendring.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Terje Qvam
seksjonsleder

Tone Lise Alstad Eid
seksjonsleder